

FUHUŞLA MÜCADELEDE İSKANDİNAV MODELİ

Scandinavian Model in the Fight Against Prostitution

İsmail ŞAHİN*

Öz

Fuhuş, insan onuru ve eşitliğini ihlal eden, kişinin bedenini ticaret malı haline getirerek ona fiziki ve ruhi açıdan zarar veren, nesilleri kalıtsal ve ölümcül bazı hastalıklara maruz bırakabilen, aile birliği ve toplumsal düzeni olumsuz etkileyen büyük bir sorundur. Neden ve sonuçlarıyla, hukukun yanında pek çok bilim dalının inceleme konusunu oluşturan fuhuş olgusu; tarih boyunca farklı zaman ve coğrafyalarda farklı değerlendirmelere konu olmuş bir eylemdir. Günümüzde de devletlerin fuhuşa dair düzenlemeleri farklılıklar içermektedir. Öncelikle İsveç'te akabinde pek çok ülkede kabul edilmiş, İskandinav veya İsveç modeli olarak anılan yaklaşım, fuhuş ve fuhuş amaçlı insan ticaretiyle mücadele kapsamında diğer ülke düzenlemelerinden ayrılan bir bakış açısı sunmaktadır. Modelin çıkış noktası, fuhuş aracılığın yanında, fuhuşta müşteri olmanın da suç olarak benimsenmesidir. Modeli benimseyen bazı ülkelerde fuhuş yapan kimseler de belirli koşullarla cezalandırılmaktadır. İskandinav modelinin ve uygulandığı farklı ülkelerdeki düzenlemelerin incelendiği bu çalışmada, konuya dair ülkemiz mevzuatı, öğretici görüşleri ve yargı kararlarına da yer verilmiştir. Ülkemizde fuhuş aracılığın ve fuhuşun reklamının suç olarak düzenlendiği, ancak fuhuş yapanlar

* Dr, Hâkim, Adalet Bakanlığı, hakimismailsahin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7198-8149.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 14.04.2023.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 27.12.2023.

Atıf/Citation: Şahin, İsmail. "Fuhuşla Mücadelede İskandinav Modeli." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 2 (2023): 807-843.

"Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License."

veya müşterilerinin cezalandırılması yönünde tercihte bulunulmadığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fuhuş, İskandinav Modeli, İsveç Modeli, İnsan Ticareti, Fuhşa Aracılık, Fuhuşla Mücadele Tüzüğü

Abstract

Prostitution is a major problem that violates human dignity and equality, damages the person's body physically and morally by making it a commercial property, can expose future generations to some hereditary and deadly diseases, and negatively affects family unity and social order. The phenomenon of prostitution, which is the subject of many disciplines besides law, with its causes and consequences; It is an action that has been the subject of different evaluations in different times and geographies throughout history. Today, the regulations of the states on prostitution include differences. The approach, which was first adopted in Sweden and then in many countries, referred to as the Scandinavian or Swedish model, offers a perspective that differs from other country regulations within the scope of fighting prostitution and human trafficking for prostitution. The starting point of the model is the adoption of being a customer in prostitution as a crime, as well as intermediation in prostitution. In some countries that have adopted the model, prostitutes are also punished with certain conditions. In this study, which examines the Scandinavian model and the regulations in different countries where it is applied, our country's legislation, doctrinal views and judicial decisions on the subject are included. It is understood that pimping and the advertisement of prostitution is regulated as a crime in our country, but there is no preference for punishment for prostitutes or their customers.

Keywords: Prostitution, The Scandinavian Model, The Swedish Model, Human Trafficking, Pimping, Anti-Prostitution Regulation

GİRİŞ

İnsanların toplu halde yaşayabilmeleri, bir nizam ve disiplini gerektirir. Bu gereklilik, günümüzde kamu otoritesi tarafından kurulan bir düzenle yerine getirilir. “Yaptırımlar düzeni” olarak adlandırılan bu sistemde, öncelikle toplumsal

yaşama zarar veren eylemler belirlenir.¹ Toplumdaki “*davranış normlarını*” ihlal eden hareketler, doğru bulunmaz ve haksızlık olarak kabul edilirler. Böylece bireylerin kaçınması veya yapması gereken davranışlar belirlenmiş olur.² Toplumsal düzenin sağlanması için ikinci gereklilik ise düzeni bozan bu icrai veya ihmali hareketlerin yaptırımlarının belirlenmesidir.³ Bu yaptırımlar idari, hukuki veya cezai mahiyette olabilir. Ceza hukuku da ceza yaptırımı uygulanması gereken hukuka aykırılıkları ve bu ihlali gerçekleştirenlere karşı devletin tepkisini yani yaptırımını belirler.⁴

Günümüz toplumlarında insan hayatı ve onuru, vücut dokunulmazlığı, mal varlığı, devletin güvenliği gibi pek çok değer toplum hayatının devamı için gerekli görülmüş ve bu değerlere yönelen haksız eylemler cezaya müstahak görülerek suç olarak düzenlenmiştir.⁵ Ancak bazı konularda haksızlığa dair değer yargısının toplumlar arasında veya aynı toplumda zamana bağlı olarak ciddi farklılıklar içerdiği de görülmektedir. İnceleme konumuzu oluşturan “*fuhuş*” da bu kapsamda pek çok ülkede ve zamanda farklı değer yargılarına konu olmuş bir eylemdir. Bu eylem halen bazı ülkelerde iş hukuku alanında düzenlenmişken, bazı ülkelerde ise davranış normlarına aykırı görülerek yaptırıma bağlanmıştır.

Fuhuş, neden ve sonuçlarıyla, hukukun yanında sosyoloji, psikoloji, tıp, ekonomi gibi farklı bilim dallarının inceleme alanında kalan ve bu yönüyle disiplinler arası çalışmayı gerektiren bir konudur. Ülkemizde taraflar ve toplum açısından pek çok soruna yol açan ve küçümsenemeyecek hacme ulaşan fuhuş faaliyetlerini, bu farklı yönleriyle inceleyen çalışmaların sayısının sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Toplumun pek çok yönüyle ilgilendiren bu sorunun göz ardı edilmesi yerine belirtilen farklı disiplinler açısından tartışmaya açılmasının ideal düzenlemelere erişilmesi açısından gerekli olduğu, konuya dair her akademik eserin bu toplumsal amaca hizmet edeceği kanaatiyle, bu çalışma konusu tercih edilmiştir. Çalışmada, fuhuşun bir meslek olarak kabulünü olanaklı

¹ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Cilt 1 (İstanbul: Der Yayınevi, 2016), 1.

² İzzet Özgenc, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 28.

³ Dönmezer ve Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, 2.

⁴ Dönmezer ve Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, 5.

⁵ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 32.

görmediğimizden, bu kimseler açısından “işçi” tabiri kullanılmamış, “fuhuş yapan” ibaresi tercih edilmiştir.⁶

Çalışmamızda öncelikle fuhuş kavramı ile fuhuşun cezalandırıldığı veya yasal kabul edildiği hukuk sistemleri hakkında öz bilgilere yer verilmiştir. Akabinde fuhuşa dair güncel bir yaklaşım olan ve pek çok ülke tarafından emsal alınan İskandinav modeli farklı yönleriyle incelenmiştir. Bu tetkikte modelin temeli sayılabilecek olan İsveç uygulamasının içeriği, ortaya çıkış nedeni ve sonuçları detaylı olarak incelenerek, modeli benimseyen diğer bazı ülke uygulamaları ise öne çıkan ayrıksılıkları ile birlikte açıklanmıştır. Son başlıkta ise İsveç modelinin özgün hükümleri karşısındaki durumun tespiti açısından, fuhuş hakkında ülkemiz düzenlemeleri ana hatları ile zikredilmiştir. Belirtilmelidir ki çalışma kapsamında İskandinav modelinin, ülkemiz düzenlemelerinden farklı ve özgün yanı olan müşterilerin cezalandırılması ile fuhuş yapanların rehabilitesi ve bazı hallerde de cezalandırılmasına dair hükümleri üzerinde odaklanıldığından, İskandinav modelinin ve ülkemizin fuhuşa aracılığa dair suç düzenlemelerine detaylı olarak yer verilmemiştir.

I. FUHUŞ KAVRAMI İLE FUHUŞUN YASALLIĞI VEYA CEZALANDIRILMASINA DAİR SİSTEMLERE GENEL BİR BAKIŞ

Fuhuş, sözlükte “içinde bulunulan toplumun kurallarına uymayan bir biçimde bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkide bulunma” olarak tanımlanmaktadır.⁷ Uluslararası sözleşmelerde, iç hukukumuzda ve doktrinde de fuhuşun doğrudan veya dolaylı muhtelif tanımları mevcuttur.⁸ Çalışmamızın kapsamı ve amacı itibarıyla bu tanımlamalara dair detaylı tartışmalara yer vermekten kaçınarak

⁶ Fuhuş yapan kimseler hakkında işçi teriminin kullanılmadığı tercihler için bakınız: Hasan Dursun, “Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 93 (2011): 415; Günce Artantaş “Bir Sapma Davranışı Olarak Fuhuş,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70, no. 1 (2021): 4.

⁷ Erişim tarihi Aralık 10, 2022, <https://sozluk.gov.tr>.

⁸ Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Başkalarının Fahişeliğinin Sömürülmesinin Önlenmesi Sözleşmesi; Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'nün 15. maddesi; Özgenç, *Genel Hükümler*, 37; Sulhi Dönmezer, *Ceza Hukuku Özel Kısım Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975), 274-296; Mustafa Arslantürk, *Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 659.

özetle, fuhşun; para veya sair bir menfaat karşılığında yapılması, duygusal bir bağ içermemesi, fuhuş yapanın cinsiyetinin önem arz etmemesi, fuhuş yapanın karşı tarafın cinsel amaçlarına yönelik olarak kendi vücudundan yararlanılmasına izin vermesi, fuhşun meslek olarak veya devamlılık arz etmeksizin de icra edilebilmesi özelliklerini bünyesinde barındırdığını⁹ ifade etmeyi kâfi görmekteyiz.

Devletlerin siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, dini vb. yapılarındaki farklılıklar, fuhşa yaklaşımlarının da değişkenlik göstermesine yol açmaktadır. Bu yaklaşımlar, fuhşun yasal olarak düzenlenip düzenlenmediği ve ceza hukuku yaptırımlarına tabi olup olmadığı temelinde farklı tasniflere tabi tutulmuştur.¹⁰ Fuhşun ahlaki zayıflıktan kaynaklanan toplumsal bir sorun olduğunu ve tamamen ortadan kaldırılması gerektiğini kabul eden bazı ülkelerde fuhşun tüm biçimleri yasaklanmıştır. Başta fuhuş yapanlar olmak üzere, araçlar ve bazı uygulamalarında fuhuş müşterilerinin cezalandırıldığı bu yaklaşımda genelev işletmeciliği de yasaktır.¹¹ Bu yaklaşım, neomuhafazakar düşüncenin etkisiyle Amerika Birleşik Devletleri'nin pek çok eyaletinde kabul görmüştür.¹²

Bu ilk yaklaşımın aksine Almanya ve Hollanda gibi bazı ülkelerde fuhşun yapılması, satın alınması ve genelev işletilmesi yasallaştırılmıştır. Neoliberal düşünceyle bu yaklaşımı tercih ederek fuhşu cezalandırmayan devletler, iş kanunları aracılığıyla düzenledikleri fuhuş faaliyetlerinden vergi geliri elde

⁹ Veli Özer Özbek vd., *Türk Ceza Hukuk Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 909; Ayhan Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1991), 588; Dönmezer, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 297-298.

¹⁰ Ülkelerin fuhşa dair düzenlemeleri hakkında yapılan farklı tasnifler için bakınız: Hendrik Wagenaar vd., *Final Report of the International Comparative Study of Prostitution Policy: Austria and the Netherlands* (Den Haag, Platform31, 2013), 14-16; Ane Mathieson vd., "Prostitution Policy: Legalization, Decriminalization and the Nordic Model," *Seattle Journal for Social Justice* 14, no. 2 (2015): 368-369; Daniela Danna, "Report on prostitution laws in the European Union," University of Milan, 2014, 10-17, Erişim tarihi Aralık 10, 2022, <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/3048-EU-prostitution-laws.pdf>; Andrea Di Nicola, "The Differing EU Member States' Regulations on Prostitution and Their Cross-Border Implications on Women's Rights," (Brüksel, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament, 2021), 23-25, Erişim tarihi Aralık 10, 2022, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695394/IPOL_STU\(2021\)695394_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695394/IPOL_STU(2021)695394_EN.pdf); Artantaş, "Bir Sapma Davranışı Olarak Fuhuş," 14-23.

¹¹ Mathieson vd., "Prostitution Policy," 372.

¹² Mathieson vd., "Prostitution Policy," 374.

etmektedir. Fuhşun bu ülkelerdeki turizmin artmasına yol açtığı ifade edilmektedir.¹³ Örneğin, Almanya’da 400 bin kişinin fuhuş yaparak gelir elde ettiği ve bu rakamın Avrupa ülkeleri arasındaki en yüksek rakam olduğu, her gün ortalama 1 milyon 200 bin kişinin genelevlere gittiği, fuhuş faaliyetlerinin yıllık 15 milyar avro değerinde ekonomik bir karşılığının olduğu belirtilmektedir.¹⁴ Hollanda’da da fuhşun yasallaştırılmasının önemli vergilendirme ve turizm kârı sağladığı, sektörün yıllık 800 milyon ABD dolarından fazla bir hacme sahip olduğu ifade edilmektedir.¹⁵

Almanya ve Hollanda’da fuhşun serbest olması kamuoyunda ve öğretilerde bazı eleştirilere neden olmuştur. Örneğin, Almanya’da bazı şehirlerde fuhşun yoğunlaşması toplumsal şikâyetlere yol açmıştır. Sınırları içinde çok sayıda genelevin bulunduğu bir şehirde kamuya açık alanlarda fuhuştan kaynaklı pek çok olumsuzluk dile getirilmektedir.¹⁶ Yasallaştırma ve suç olmaktan çıkarma düzenlemelerinin etkisiyle alıcılar ve genelev sahiplerinin meşruiyet kazandığı ancak kadınlara yönelik fuhuş kaynaklı şiddetin devam ettiği Hollanda’da¹⁷ da fuhşun cezalandırılması amacıyla başlatılan kampanya kapsamında 40 bin imza toplanarak parlamentoya sunulmuştur.¹⁸ Fuhşun yasal olduğu bu ülkelerde kadınların erkeklerin cinsel zevkinin nesnesi olduğu ve bu nedenle satın alınabilecekleri fikrinin normalleştiği belirtilerek, bu durumun eşitlik ve insan onuruna aykırı olduğu ifade edilmektedir.¹⁹

Bir diğer model ise incelememiz kapsamında detaylandıracağımız İskandinav veya Kuzey (Nordic) ya da İsveç modeli olarak isimlendirilen yaklaşımdır. Bu modelle, cezalandırma veya yasallaştırmaya dair anılan yaklaşımlardan farklı

¹³ Mathieson vd., “Prostitution Policy,” 378-379.

¹⁴ Ashleigh M. Kline, "The Fallacy of Free Will in Prostitution: Encouraging Prostitution Reform to Prevent the Repeated Victimization of Vulnerable Persons," *Michigan State International Law Review* 25, no. 3 (2017): 683; Mathieson vd., “Prostitution Policy,” 395.

¹⁵ Mathieson vd., “Prostitution Policy,” 394.

¹⁶ Kline, “The Fallacy of Free Will in Prostitution,” 684.

¹⁷ Mathieson vd., “Prostitution Policy,” 394.

¹⁸ Erişim tarihi Aralık 10, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47866886>.

¹⁹ Gunilla Ekberg, “The Swedish Law That Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings,” *Violence Against Women* 10, no. 10 (2004):12, Erişim tarihi Aralık 3, 2022, https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/ekberg_articlevaw_updated0504271.pdf.

olarak fuhuş, emek veya ahlaksızlık olarak değil cinsiyete dayalı bir şiddet biçimi olarak kavramlaştırılmıştır. Sosyal politika araçlarının yoğun şekilde kullanılmasıyla fuhşun asgariye indirilmesinin hedeflendiği bu yaklaşımda, fuhuş müşteriliği, fuhşa aracılık ve genelev işletmeciliği suç olarak kabul edilmiştir.²⁰

Yukarıda anılan modeller, fuhşa dair temel yaklaşımları ifade etse de bu yaklaşımların ülke mevzuatlarına yansımalarının yeknesak olmadığı, aynı yaklaşımı benimsemesine rağmen ülkelerin fuhşa dair düzenlemelerinin genellikle farklılık içerdiği anlaşılmaktadır.²¹ Fuhşa ilişkin yasaklamalar içeren ülkelerde, fuhuş yapanların (Hırvatistan, Romanya), müşterilerin (İsveç, İrlanda, Fransa) veya her ikisinin (Litvanya) ve bu kimselerin yanı sıra araçların da cezalandırıldığı, fuhuş reklamının ve genelev açmanın yasaklandığı farklı uygulamaların bulunduğu; bazı ülkelerde ise fuhşun açıkça düzenlenerek yasallaştırıldığı (Almanya, Hollanda, Avusturya) veya açıkça düzenleme olmasa da fuhuş yapanların cezalandırılmamasıyla bireysel fuhşa izin verildiği ancak aracılığın cezalandırıldığı (Portekiz, Polonya) anlaşılmaktadır.²²

II. İSKANDİNAV MODELİ

Fuhuşla mücadelede farklı bir bakış açısı içeren ve İskandinav modeli olarak adlandırılan yaklaşımın kökeni, İsveç'te 1998'de kabul edilen ve 1 Ocak 1999'da yürürlüğe giren "Sexköpslagen"²³ (Sex Purchase Act-Cinsel Hizmetlerin Satın Alınmasının Yasaklanmasına İlişkin Kanun) düzenlemesine dayanmaktadır. Kanunun öne çıkan yönü, fuhuşta müşteri olmanın suç haline getirilmesidir. İsveç modeli olarak da anılan²⁴ bu yaklaşım, Finlandiya(2006), Norveç(2009),

²⁰ Mathieson vd., "Prostitution Policy," 396, 397.

²¹ Di Nicola, "The Differing EU Member States," 23.

²² Di Nicola, "The Differing EU Member States," 7.

²³ Erişim tarihi Nisan 9, 2023, <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1998:408>.

²⁴ Sarah Kingston ve Terry Thomas, "No model in practice: a 'Nordic model' to respond to prostitution?," *Crime, Law and Social Change*, no. 71 (2019): 424.

İzlanda(2009), Kuzey İrlanda(2012), Kanada(2014), Fransa(2016) ve İrlanda(2017) gibi ülkelerde yapılan benzer düzenlemelerde referans kabul edilmiştir.²⁵

Avrupa Parlamentosu, 26 Şubat 2014 tarihli tavsiye kararında, İskandinav modelinin fuhuş ticaretini ve bu amaçla yapılan insan kaçakçılığını azalttığı, kadınların ve çocukların cinsel sömürüleriyle mücadele edilmesi ile toplumdaki kadın ve erkek eşitliğinin geliştirilmesinde fayda sunduğu gerekçesiyle, bu modelin uygulanmasını tavsiye etmektedir.²⁶ Yine Avrupa Parlamentosu tarafından 2021 yılında hazırlanan “*AB Üye Devletlerinin Fuhşa İlişkin Farklı Düzenlemeleri Ve Bunların Kadın Hakları Üzerindeki Sınır Ötesi Etkileri*” başlıklı raporda da müşterilerin ve bilhassa fuhuş amaçlı insan ticareti mağduru müşterilerinin daha fazla cezalandırılması ve sorunun kökeninde yer alan özellikle işsizlik gibi nedenlerin ele alınması önerisi yer almaktadır.²⁷

İsveç’te başlayıp, öncelikle Finlandiya, Norveç ve İzlanda’da da benimsenmesiyle İskandinav Modeli olarak adlandırılan bu yaklaşımı incelediğimiz çalışmamızda, diğer ülkeler için emsal olan İsveç düzenlemeleri esas alınmakla birlikte, bu sistemi örnek alan farklı ülke düzenlemelerinin öne çıkan bazı yönlerine de ayrı başlık altında yer verilmiştir.

A. İskandinav Modelinin Ortaya Çıkışı: İsveç Örneği

İsveç’te fuhuşun kadın ve erkek arasında eşitsizlik doğuran toplumsal bir sorun olarak kabul edilmeye başlanmasından itibaren gerçekleştirilen araştırma ve kamuoyu tartışmalarının sonucunda, 1998 yılında Cinsel Hizmetlerin Satın Alınmasının Yasaklanmasına İlişkin Kanun kabul edilmiştir. Bu düzenlemeyle fuhuş aracılığın²⁸ yanında cinsel hizmetlerinin satın alınmasını da suç haline

²⁵ Wanjiku Kaime-Atterhög, “Perspectives On The Swedish Model To Prevent And Combat Prostitution And Trafficking For Purposes Of Sexual Exploitation”, Konrad Adenauer Stiftung Publication, (2021): 4, <https://www.kas.de/en/web/nordische/single-title/-/content/perspectives-on-the-swedish-model-to-prevent-and-combat-prostitution-and-trafficking>; Kingston ve Thomas, “No model in practice,” 426-427.

²⁶ Nicolle Zeegers ve Martina Althoff “Regulating Human Trafficking by Prostitution Policy - An Assessment of the Dutch and Swedish Prostitution Legislation and Its Effects on Women’s Self-Determination”, *European Journal of Comparative Law and Governance* 2, no. 4 (2015): 362.

²⁷ Di Nicola, “The Differing EU Member States,” 23.

²⁸ İsveç Ceza Kanunu’nun 6. bölümünün 12. maddesinde fuhuş aracılık suçu düzenlenmiştir.

getiren İsveç, fuhuş suçunu farklı bir yaklaşımla düzenleyen ilk ülke olmuştur.²⁹ Bu iki temel yasağın dışında, İsveç'te daire veya odaların fuhuş için kullanılmasına izin verilmesi³⁰, genelev işletilmesi ve fuhuşun reklamının yapılması da yasaktır.³¹

İsveç hükümeti tarafından yaptırılan araştırmalarda fuhuş, öncelikle düşük sosyo-ekonomik statüdeki kadınları etkileyen ve sağlık sorunlarına yol açan sosyal bir sorun olarak kabul edilmektedir.³² Fuhuşun özellikle bedenini satmak durumunda olanlar başta olmak üzere tüm kadınlar ve neticede tüm toplum açısından zararlı olduğu temel ilkesine dayanılarak, İsveç kadın hareketinin desteğiyle³³, radikal feminist teorinin etkisindeki³⁴ modelin temel düzenlemesi yapılmıştır.³⁵

İskandinav modelinde kadınlar ve kız çocuklarının cinsel sömürü ve fuhuş amacıyla satın alınması, kadın ve erkek eşitliği politikasının temel ilkelerine aykırı görülmekte, fuhuş bir erkek şiddeti olarak anlaşılmaktadır. Eşitlik konularından sorumlu İsveç eski Başbakan Yardımcısının, "İsveç'te kadınlar ve kızlar satın

²⁹ Olivia Hartjen, "Sexkopslagen in the States: An American Version of the Nordic Model to Address Sex Trafficking in the United States," *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 54, no. 1 (2021): 252.

³⁰ İsveç Ceza Kanunu'nun 6. bölümünün 12. maddesinde kiraladığı dairenin fuhuş için kullanıldığının öğrenilmesine rağmen kira sözleşmesinin feshedilmesi için gerekenlerin yapılmaması suç olarak düzenlenmiştir. Erişim tarihi Nisan 9, 2023, <https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>; İsveç Arazi Kanunu'nun 42. maddesinde söz konusu durum kira sözleşmesinin feshi nedeni olarak düzenlenmiştir. Erişim tarihi Nisan 9, 2023, https://www.kth.se/polopoly_fs1.476821.1550157931!/Land_Code.pdf.

³¹ Susanne Dodillet ve Petra Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects," Conference Paper Presented at The International Workshop: Decriminalizing Prostitution and Beyond: Practical Experiences and Challenges (Lahey, 2011). 4, Erişim tarihi Aralık 3, 2022, <http://www.petraostergren.com/upl/files/54259.pdf>.

³² Kaime-Atterhög, "Perspectives On The Swedish Model," 4-5.

³³ Ekberg, "The Swedish Law," 4.

³⁴ Artantaş, "Bir Sapma Davranışı Olarak Fuhuş," 4.

³⁵ Kline, "The Fallacy of Free Will in Prostitution," 687; Türkiye'de ise feministlerin fuhuşla ilgili eylemsiz bir tutuma sahip oldukları ifade edilmektedir. Nezihat Bakar, "Düzensiz Göç ve Fuhuş Amaçlı Kadın Ticareti: Türkiye Örneği Ve İsveç Modeli Üzerine Tartışmalar," *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı, 2010)* 111.

alınmaz ve satın alınmamalıdır." beyanı, modelin konuya yaklaşımını özetlemektedir.³⁶

İsveç modeli, üç temel yapı taşı üzerinden tanımlanmaktadır. Bu üçlü mücadele yöntemi sayesinde fuhuş ve fuhşa yönelik insan ticaretinin azaltılması hedeflenmektedir.³⁷ Bu üç unsur şu şekildedir:

- Fuhşa olan talebin azaltılması için cinsel hizmetlerin satın alınmasının suç sayılması (kısıtlayıcı-yasal bileşen).

- Fuhşa karışan kişilerin rehabilitesine yönelik hizmet sunumu (sosyal bileşen).

- Fuhşa karşı toplumsal tutumun değiştirilmesi (eğitimsel-dönüştürücü bileşen).

İsveç'te kadına karşı şiddetin önlenmesi kapsamında çıkarılan kanunların bir parçası olarak 1999 yılında yürürlüğe giren ve modelin yasal bileşenini oluşturan Cinsel Hizmetlerin Satın Alınmasını Yasaklanmasına İlişkin Kanun'la, ödeme karşılığında cinsel hizmet satın alan kişinin³⁸ para veya altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Cinsel hizmet karşılığında sağlanan menfaat para olabileceği gibi, alkol veya sair bir hediye de bu kapsamda kalmaktadır.³⁹ Düzenleme cinsiyetten bağımsız olsa da, İsveç'te fuhşun cinsiyet temelli olduğu, müşterilerin çoğunluğunun erkek, fuhuş yapanların ise kadın olduğu kabul edilmektedir.⁴⁰

1 Nisan 2005'de yürürlüğe giren⁴¹ değişiklikle, Cinsel Hizmetlerin Satın Alınmasının Yasaklanmasına İlişkin Kanun'da yer alan hüküm, İsveç Ceza Kanunu kapsamına alınarak cinsel suçlar hakkındaki 6. bölümünün 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, 2011 yılında yapılan değişiklikle, 1998 tarihli Kanun'da yer verilen hapis cezasının süresi altı aydan bir yıla artırılmış

³⁶ Ekberg, "The Swedish Law," 18.

³⁷ Kaime-Atterhög, "Perspectives On The Swedish Model," 7.

³⁸ Müşteriler "Johns" olarak da adlandırılmaktadır. Bakınız: Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 244.

³⁹ Dodillet ve Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act," 4; Kaime-Atterhög, "Perspectives On The Swedish Model," 3.

⁴⁰ Kaime-Atterhög, "Perspectives On The Swedish Model," 3.

⁴¹ Ekberg, "The Swedish Law," 5.

ve suçun kapsamı cinsel hizmet satın alanların yanında bundan menfaat temin eden üçüncü kişileri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 2022 yılında maddede yapılan ikinci değişiklikle de bu suç için para cezası verilebilmesi olanağı kaldırılmıştır. Aynı değişiklikle eylemin çocuğa karşı işlenmesi halinin düzenlendiği İsveç Ceza Kanunu'nun 6. bölümünün 9. maddesindeki ceza miktarı da artırılmıştır.⁴²

Fuhuş ve bu amaçla yapılan insan ticaretiyle mücadele kapsamında genel bir düzenleme olan fuhuş aracılık suçu ise İsveç Ceza Kanunu'nun 6. bölümünün 12. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre, başka bir kişinin bir ücret karşılığında gündelik cinsel ilişkiye girmesini teşvik eden veya onu mali açıdan istismar eden kişi, temin etme suçundan dört yıla kadar hapisle cezalandırılacaktır. İkinci fıkrada ise kiraya verdiği dairede fuhuş yapıldığını öğrenmesine rağmen bu durumu sona erdirmek için yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilerin birinci fıkra uyarınca cezalandırılacakları hükmüne yer verilmiştir. Son fıkrada da, fuhuş faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerden elde edilen kazancın veya mali sömürünün büyüklüğü nedeniyle suçun ağır kabul edildiği hallerde faile iki yıldan on yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiştir⁴³. Yine İsveç Ceza Kanunu'nun Özgürlük ve Barışa Karşı Suçlar başlıklı 4. bölümünün 1/a maddesinde fuhuş yaptırmak amacıyla insan ticareti suçu cezalandırılmaktadır⁴⁴.

Fuhuş aracılık ve fuhuş amaçlı insan ticareti, İsveç'te olduğu gibi pek çok ülkede suç olarak kabul edilmiştir. Ancak müşterilerinin cezalandırılmasına dair anılan 11. maddedeki suç düzenlemesi, İskandinav modelinin özgün yanını oluşturmaktadır.

İsveç Ceza Kanunu'nun cinsel suçlar hakkındaki 6. bölümünün 11. maddesinde;

⁴² Erişim tarihi Nisan 9, 2023 <https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>; Erişim tarihi Nisan 9, 2023 <https://lagen.nu/prop/2021/22:231#sid63-text>.

⁴³ İsveç Ceza Kanunu'nun 6. bölümünün 12. maddesi, 65-66. Ekim 5, 2023 <https://www.government.se/government-policy/judicial-system/the-swedish-criminal-code/>.

⁴⁴ İsveç Ceza Kanunu'nun 4. bölümünün 1/a. maddesi, 31-32. Erişim tarihi Ekim 05, 2023, <https://www.government.se/government-policy/judicial-system/the-swedish-criminal-code>.

“Bu Bölümde daha önce belirtilen haller dışında, bir ücret karşılığında gündelik(geçici) cinsel ilişkiye giren kişi, cinsel hizmet satın almak suçu nedeniyle bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilir.

Birinci fıkra hükmü, ödemenin başka bir kişi tarafından taahhüt edilmesi veya yapılması halinde de geçerlidir.”

düzenlemesine yer verilmektedir.⁴⁵

Fuhuş yapanların sömürüldüğünün kabul edilmesi nedeniyle mağdur olarak görüldüğü ve cezalandırılmadığı bu hükümde, fuhuş şiddetin bir biçimi olarak kabul edildiğinden, cinsel hizmet alan kimsenin cezalandırılması tercih edilmiştir. İsveç’te başlayan bu politikayla, müşterilerin cezalandırılması ve aynı zamanda toplumsal açıdan damgalanması yoluyla fuhuşa olan talebin ortadan kaldırılması veya en azından azaltılması sayesinde fuhuşun ve fuhuş amaçlı insan ticaretinin ortadan kaldırılması veya azaltılması amaçlanmaktadır.⁴⁶

İsveç’te fuhuşa olan talebin azaltılması sayesinde fuhuş endüstrisinin bozularak gelişmemesinin ve düzenlemeye konu suç sayesinde sosyal değişimin teşvik edilmesi de hedeflenmektedir.⁴⁷ Modelin eğitici ve dönüştürücü amacı kapsamında, fuhuş ve insan ticaretiyle mücadelede farkındalığın artırılması için kamu yetkililerine, sivil toplum kuruluşlarına, medyaya ve kamuoyuna bilgi ve eğitimler verilmiş, fuhuşa yönelik erkek talebi ile kadın ve çocukların cinsel sömürüsünün sonlandırılmasını hedef alan kampanyalar yürütülmüştür.⁴⁸

⁴⁵ “ A person who, in cases other than those previously referred to in this Chapter, obtains casual sexual relations in return for a payment, is guilty of purchase of sexual services and is sentenced to imprisonment for at most one year.

The provision in the first paragraph also applies if the payment was promised or made by another person. Act 2022:1043.” Erişim tarihi Nisan 9, 2023,

<https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>.

⁴⁶ Zeegers ve Althoff, “Regulating Human Trafficking by Prostitution Policy,” 352; Charlotta Holmström ve May-Len Skilbrei, “The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand?,” *Oslo Law Review* 4, no. 2 (2017): 86; Kaime-Atterhög, “Perspectives On The Swedish Model,” 3.

⁴⁷ Hartjen, “Sexkopslagen in the States,” 252; Kline, “The Fallacy of Free Will in Prostitution,” 687; Ekberg, “The Swedish Law,” 2.

⁴⁸ Ekberg, “The Swedish Law,” 13-14.

Cinsel bir hizmetin satın alınmasına ilişkin yasağın İsveç'te güçlü bir halk desteğine sahip olduğu görülmektedir. 1999, 2001, 2002 ve 2008, 2018 yıllarında yapılan anketlerde, cinsel hizmet satın alınmasının yasaklanmasına olan halk desteğinin %80 civarında olduğu tespit edilmiştir.⁴⁹ İsveç'te müşterilerin yanında fuhuş yapanların da cezalandırılması gerekliliğine olan halk desteği ise %54 oranındadır.⁵⁰ Bu araştırmalar İsveç'te sosyal dönüşümün sağlanmasında başarıya ulaşıldığına işaret etmektedir.

Mezkûr 11. maddede örneklenen İskandinav modelinin en önemli özelliklerinden biri, müşteri ve aracılardan sömürücü rolüne odaklanılarak, fuhuş yapanların orada olmayı seçip seçmemelerine önem verilmemesidir. Fuhuş katılımın gönüllü mü yoksa sömürü neticesinde mi olduğuna bakılmaksızın, ticari fuhuş ekonomisinin talep tarafının azaltılması hedeflendiğinden, fuhuş gönüllü katılımcılar ile mağdurlarının ayırt edilmesindeki zorluk da aşılmış olmakta, zayıf durumda kabul edilenlerin korunmasına öncelik verilmektedir.⁵¹

İsveç'te fuhuş gönüllü katılımın çok az olduğu ifade edilmektedir. Her ne kadar fuhuş lobisi kadınların fuhuş yapmayı tercih ettiğini iddia etse de, modelin uygulamasında görev alan Stockholm Fuhuş Birimi'ndeki çalışanlar, 100 kadından sadece 2 veya 3'ünün fuhuş isteyerek yaptığını, çoğu kadının bunun yerine fuhuş girişlerini kolaylaştıran veya ayrılmalarını engelleyen zorlayıcı faktörler olan çocuklukta istismar, bekar annelik ve travma deneyimlerini paylaştıkları, netice olarak fuhuş gönüllü katılımın çok sınırlı düzeyde kaldığını belirtmektedirler.⁵² Benzer şekilde, dokuz ülkede fuhuş yapan kişiler üzerinde yapılan araştırmada fuhuş yapan kimselerin çoğuna Vietnam gazileri veya işkenceden kaçan mültecilerde bulunan seviyelere eşit (veya daha fazla) travma sonrası stres bozukluğu teşhisi konulduğu ifade edilmektedir.⁵³

⁴⁹ Ekberg, "The Swedish Law," 15; Holmström ve Skilbrei, "The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand", 89; Dodillet ve Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act," 17; Kaime-Atterhög, "Perspectives On The Swedish Model," 13.

⁵⁰ Holmström ve Skilbrei, "The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand," 92.

⁵¹ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 253-254.

⁵² Mathieson vd., "Prostitution Policy," 409.

⁵³ Melissa Farley vd., "Prostitution and Trafficking in Nine Countries. *Journal of Trauma Practice*", *Journal of Trauma Practice* 2, no. 3-4 (2004): 55.

İskandinav modeli, ceza yaptırımının yanında tarafların rehabilitesine dair düzenlemeler içermektedir. Modelin sosyal bileşeni kapsamında, fuhuş yapanlar için terapi, tıbbi kliniklere erişim, eğitim, barınma, istihdam, mali yardım da dahil olmak üzere çeşitli sosyal hizmetler sunulmaktadır.⁵⁴ İsveç'in bazı büyük kentlerinde anılan sosyal ve sağlık hizmetlerinin sunumu amacıyla özel birimler kurulmuştur.⁵⁵ Bu birimlerde terapistler, sosyal hizmet uzmanları, insan ticareti uzmanları ve sağlık personelleri gibi görevliler bulunmaktadır.⁵⁶

Fuhuş satın almayı bırakmak isteyen müşteriler için ise isimsiz olarak da yararlanabilecekleri gönüllü danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Tüm bu hizmetler, İsveç modelinin sadece cezalandırmak yerine tarafların rehabilitesine ve sosyal davranış kurallarını değiştirmeye yönelik kapsamlı politika hedefine işaret etmektedir⁵⁷.

İsveç'in fuhuşla mücadeleyle dair yaklaşımını kapsamlı çalışmalar neticesinde kabul ettiği, düzenleme sonrasında da etkilerine dair rapor ve akademik çalışmalar yapıldığı, bu yönüyle İsveç'teki kriminolojik çalışmaların fuhuşa dair suç siyasetine katkı sunduğunu gözlemlemekteyiz.

B. İskandinav Modelini Benimseyen Diğer Bazı Ülkeler

İskandinav modelini benimseyen diğer ülkelerde de benzer düzenlemelerin söz konusu olduğu görülmektedir. Finlandiya Ceza Kanunu'nda 2006 yılında yapılan değişiklikle, fuhuş veya insan ticareti suçunun mağduru olan bir kimseyi ekonomik çıkar karşılığında fuhuşa ikna eden müşterilerin altı aya kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılacağı düzenlenmiştir.⁵⁸ Mağdurun on sekiz

⁵⁴ Ekberg, "The Swedish Law," 5; Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 253; Kaime-Atterhög, "Perspectives On The Swedish Model," 11.

⁵⁵ Dodillet ve Östergren, The Swedish Sex Purchase Act, 6; Mathieson vd., "Prostitution Policy," 399.

⁵⁶ Mathieson vd., "Prostitution Policy," 404.

⁵⁷ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 253.

⁵⁸ May-Len Skilbrei ve Charlotta Holmström, *Prostitution Policy in the Nordic Region: Ambiguous Sympathies* (New York, Roudledge Publishing, 2016), 103.

yaşından küçük olması halinde ise iki yıla kadar hapis cezasına hükmedilebilmektedir.⁵⁹

Kanada ise İskandinav modelinin benimsenerek, bazı ilave düzenlemelerle geliştirildiği bir ülke olarak öne çıkmaktadır. 2014 yılında Kanada Ceza Kanunu'nun 286. maddesinde yapılan değişikliklerle, fuhşun satın alınması veya bu amaçla iletişime geçilmesi ile fuhşun reklamı suç olarak düzenlenmiştir. Fuhuş satın alınmanın park, okul veya dini kurumun arazisi ya da yakınında yahut 18 yaşın altındaki kişilerin bulunmasının makul olarak beklenebileceği diğer yerlerde işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Fuhuş satın alınmanın çocuk olması hali ayrıca düzenlenerek daha ağır cezaya tabi kılınmıştır. Kanun'un 4.1. maddesi uyarınca 286. maddeye göre çocuklardan fuhuş satın alınması açısından eylemin Kanada dışında işlenmesi halinde de vatandaşlar ve daimî ikametgâh sahipleri açısından suçun oluşacağı belirtilmektedir. Maddede suçların tekrürü halinde ceza miktarlarının artacağı düzenlenmiştir. Bu değişikliklerin yanında fuhşa aracılığın cezasında da artırıma gidilmiştir.⁶⁰

Kanada Ceza Kanunu'nun 213. maddesinde fuhuş hizmeti satanlara dair ayrı bir düzenleme söz konusudur. Maddeye göre kamuya açık veya kamunun görebileceği yerlerde cinsel hizmetler sunmak veya elde etmek için herhangi bir motorlu aracın durdurulması veya durdurulmaya çalışılması ya da yaya veya araç trafiğinin serbest akışının engellenmesi yahut o yere bitişik binalara giriş veya çıkışların engellenmesi halleri, suç olarak düzenlenmiştir.⁶¹

Ceza hukukuna dair bu düzenlemelerin yanında İsveç'te olduğu gibi Kanada'da da fuhşun engellenmesine dair farklı tedbirler söz konusudur.

⁵⁹ Finlandiya Ceza Kanunu 20. bölüm 8 ve 8/a maddeleri için bakınız, Erişim tarihi Ocak 7, 2023, <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>, https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/po_fi_pt.pdf.

⁶⁰ Erişim tarihi Ocak 7, 2023, <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-40.html#h-120840>; https://legislationline.org/sites/default/files/documents/6a/CAN_CC_1985_as%20of%202021.pdf, 335-339, https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/LegislativeSummaries/412C36E#a33.

⁶¹ Erişim tarihi Ocak 7, 2023, https://legislationline.org/sites/default/files/documents/6a/CAN_CC_1985_as%20of%202021.pdf, 269-270

Örneğin, fuhuş amaçlı kullanılan yerler hakkında ev sahiplerine Kamu Güvenliği/Daha Güvenli Topluluklar ve Mahalleler Direktörü olarak adlandırılan birime başvurma imkânı getirilmiştir. Bu birim, sorunu çözemediği hallerde, fuhuş faaliyetlerinden toplumun olumsuz yönde etkilenmemesi için mahkemeye başvurarak evin tahliyesini sağlama imkânına sahiptir. Yine fuhuşa karıştığına inanılan eğlence mekânları ve masaj salonları gibi yerlerin ruhsatlandırılmasında, fuhşun engellenmesine yönelik bazı tedbirler alınmıştır.⁶²

Kanada'da fuhuş müşterilerine yönelik teşhir mahiyetinde bir uygulama söz konusudur. Buna göre müşterilerin utandırılması (John-Shaming) amacıyla gazete teşhiri, mektup gönderilmesi gibi bazı yöntemlerin kullanıldığı belirtilmektedir.⁶³

Fuhuş müşterilerinin cezalandırılmasını kabul eden diğer bir ülke ise Fransa'dır. Fransa'da sokaklarda ve yerleşim yerlerinde fuhşun artması ve görünürlüğü'nün sorunlu hale gelmesinin bir güvenlik sorunu olarak kabul edilmesinin yanında fuhuş faaliyetleriyle cinsel amaçlı insan ticareti arasında yakın bir bağ olduğu da görülmüştür. Bu amaçla Ekim 2013'te Fransa'da fuhuş müşteriliğinin suç sayılmasını amaçlayan bir kanun tasarısı Meclis'e sunulmuş, uzun tartışmalar neticesinde kabul edilen kanun 13 Nisan 2016'da yürürlüğe girmiştir. Böylece Fransa'da ticari fuhşu zımni olarak hoş gören bir politika modelinden, fuhşun tamamen ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir politikaya geçilmiştir.⁶⁴

⁶² Erişim tarihi Ocak 7, 2023, https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/2011119E#txt42, başlık 4.3.2

⁶³ Erişim tarihi Ocak 7, 2023, https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/2011119E#txt42, başlık 5.3.

⁶⁴ Darley Mathilde vd., "Assessing Prostitution Policies in Europe" içinde *Prostitution Policies in France*, ed. Synnøve Jahnsen ve Hendrik Wagenaar (New York, Roudledge Publishing, 2018), 6; Emily St.Denny, "The Gradual Transformation Of A Weak But Enduring Regime: Contemporary French Prostitution Policy in Transition (1946-2016)," *Modern and Contemporary France* 25, no. 3 (2017): 306-309.

III. İSKANDİNAV MODELİNİN FUHUŞ VE İNSAN TİCARETİNE ETKİSİNE DAİR TARTIŞMALAR

İsveç'te 1999'da yürürlüğe giren kanunun süreç içindeki etkileri, İsveç Hükümeti tarafından yaptırılan çalışmaların yanında akademik çalışmalara da konu olmuştur. Bu çalışmalarda kanunun fuhşa ve bu amaçla yapılan insan ticaretine olan etkisi ile kanuna dair halk desteği konusunda bazı tespitler söz konusudur.

Fuhşu terk etmek isteyenlere yardım eden bir grubun 2001 yılındaki bir çalışmasında, kanunun yürürlüğünden itibaren üç yıllık sürede iletişime geçilen 130 kişinin %60'ının fuhşu tamamen bıraktığı belirtilmektedir.⁶⁵ 2004 yılında yapılan bir çalışmada ise kanunun sokak fuhşunu oldukça azalttığı ve bu alandaki yabancı kadın sayısını neredeyse sona erdirdiği, fuhşa olan talebi de yaklaşık %75 oranında azalttığı ifade edilmektedir.⁶⁶

2010 yılında İsveç Hükümeti tarafından yaptırılan kapsamlı araştırma neticesinde hazırlanan raporda; kanunun sokak fuhşunu yarı yarıya azalttığı belirtilmekte; İsveç ile Norveç ve Danimarka'daki sokak fuhşu sayıları karşılaştırarak fuhş satın alınmasının yasak olmadığı iki ülkede İsveç'e nazaran sokak fuhşunun üç kat arttığı, Norveç'in 2009'da fuhş müşterilerini cezalandıran düzenlemeyi kabul etmesiyle bu ülkedeki rakamların da ciddi oranda düştüğü ifade edilmektedir.⁶⁷ Bu çalışmada uygulama ve ispat külfetinden kaynaklanan bazı sorunların modelin başarısını olumsuz yönde etkilediği değerlendirilmişse de neticede kanunun yürürlükte kalması gerektiği tavsiye edilmiştir.⁶⁸ Rapordaki bu tespitlerin aksine, fuhş satın alanların cezalandırılmasına dair düzenlemenin fuhşa dair talebi ve arzı azalttığına, insan ticaretinin engellediğine yönelik İsveç

⁶⁵ Ekberg, "The Swedish Law," 14.

⁶⁶ Ekberg, "The Swedish Law," 6-7.

⁶⁷ (Stockholm, İsveç Hükümeti, 2010) Selected extracts of the Swedish government report SOU 2010:49: —The Ban against the Purchase of Sexual Services. An evaluation, 1999-2008, (2010), 7, 20, 45. 2010 hükümet raporu olarak anılacaktır.

⁶⁸ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 262.

hükümeti tarafından yeterli netlikte kanıt sunulmadığı, düzenlemenin bir sosyal mühendislik deneyi niteliğinde kaldığı yönünde aksi görüş de savunulmaktadır.⁶⁹

Fuhuş satın alınmasının yasaklanmasına dair düzenlemelerin İsveç'i fuhuş amaçlı insan tacirleri için cazip olmaktan çıkardığı ve bu kimselerin Almanya, Hollanda, Danimarka ve İspanya gibi çalışma koşulları daha cazip olan, alıcıların cezalandırılmadığı ülkelere yönlendirdiği belirtilmektedir.⁷⁰ 2006 Dünya Kupası nedeniyle yaklaşık 40 bin civarında insan ticareti mağdurunun fuhuş yapmak amacıyla getirildiği Almanya'da, bu sayının yüksekliği, fuhşun yasallığına son verilmesine dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir.⁷¹

Fuhşun yasallaştırıldığı diğer bir ülke olan Hollanda için yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar söz konusudur. Araştırmada, Hollanda'da fuhşa aracılık yapanların, kadınları ülkeye getirmek için insan tacirleriyle iş birliği yaptıkları ve kadınların aşırı şiddete maruz kaldıkları belirtilerek bu nedenlerle 2008 yılında Amsterdam'daki fuhuş mekânlarının yarı yarıya azaltıldığı ifade edilmektedir.⁷²

2012 yılında fuhşun yasallaştırılmasının insan ticareti üzerindeki etkisini belirlenmesi amacıyla çok sayıda ülkenin verilerinin değerlendirildiği "*Yasallaştırılmış Fuhuş İnsan Ticaretini Arttırıyor mu*" adlı bir çalışmada, fuhşun yasallaştırıldığı ülkelere göre insan ticaretinin daha fazla olduğu, İsveç'te müşterilerin cezalandırılmasının fuhuş pazarının daralmasına ve insan kaçakçılığı girişlerinde düşüşe yol açtığı; suç olmaktan çıkarma rejimlerinin, fuhuş yapılmasını "*emek*" olarak normalleştirerek piyasanın fuhuş potansiyelini artırdığı; klasik işverenler gibi hareket eden genelev sahipleri ve aracılardan, müşterilerinin taleplerini gözeterek, fuhuş yapan kadına zararı ne olursa olsun kârlarını korumaya çalıştıkları belirtilmektedir.⁷³

Zikredilen olumlu görüşlere rağmen İskandinav modeline yönelik bazı eleştiriler de bulunmaktadır. Bu modele dair önemli bir eleştiri fuhuş

⁶⁹ Jordan Ann, "The Swedish Law To Criminalize Clients: A Failed Experiment In Social Engineering," *American University Washington College of Law*, no. 4 (2012): 6-7.

⁷⁰ Ekberg, "The Swedish Law," 10.

⁷¹ Kline, "The Fallacy of Free Will in Prostitution," 685-686.

⁷² Mathieson vd., "Prostitution Policy," 385-386.

⁷³ Mathieson vd., "Prostitution Policy," 388-389.

faaliyetlerinin daha gizli şekilde gerçekleştirilmesine yol açtığı yönündedir. Bu görüşe göre müşterilerin cezalandırılma tehdidi karşısında yakalanma korkusuyla hareket etmelerinin yol açtığı arz ve talep dengesizliği, fuhuş yapanların sömürü ve insan ticaretine karşı savunmasızlığını artırmıştır.⁷⁴ Bu gizliliğin aynı zamanda kolluk kuvvetlerinin takibi açısından da ciddi bir ispat külfetine yol açtığı iddia edilmektedir.⁷⁵ Ancak aksi görüşe göre, fuhuş yanlısı lobiye ait bu görüşler isabetli değildir. Tam aksine cezalandırmaya dair kanuni düzenleme, fuhuş yapanlar açısından kolluk kuvvetlerini yardımına yönelik bir güvence sağlamakta, müşteri ve araçların şiddeti halinde polisi aramak için daha fazla güç vermektedir.⁷⁶

Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından İsveç'te sokak fuhuşu azalmış ise de⁷⁷, bu düşüşün gizli ve iletişimin gelişmesine bağlı olarak çevrimiçi işlemler yoluyla organize edilen fuhuşa yönelişle açıklanabileceği de savunulmaktadır.⁷⁸ 2009 yılında İsveç Ulusal Radyosu tarafından yapılan bir çalışmada internete yerleştirilen sahte bir fuhuş reklamına karşı e-posta ve telefonla çok sayıda talep yöneltildiği belirtilmektedir.⁷⁹

Müşterinin cezalandırılma korkusuyla insan ticaretine dair şüpheli durumları bildirmekten çekinecek olmalarının, temel amacı ticari cinsel sömürüyü azaltmak ve mağdurları korumak olan İsveç modelinin başarısını baltaladığı belirtilerek, şüpheli insan ticaretine veya sömürüye dair bildirimde bulunan müşteriler açısından ek tedbirler alınmasının bu sorunu azaltabileceği savunulmaktadır.⁸⁰

Kanuna yöneltilen bir diğer eleştiri ise cezanın caydırıcı olmadığı yönündedir. Bu durum nedeniyle cezalandırma, fuhuşu gayri meşrulaştırarak fuhuş endüstrisine katılımı azaltsa da önemsiz ceza miktarı nedeniyle etkisi sınırlı kalmaktadır. Ancak müşteriler, fuhuş amaçlı insan ticaretiyle mücadele açısından

⁷⁴ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 263; Holmström ve Skilbrei, "The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand," 96-97; Jordan, "The Swedish Law To Criminalize Clients," 9-12.

⁷⁵ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 263.

⁷⁶ Mathieson vd., "Prostitution Policy," 410.

⁷⁷ Holmström ve Skilbrei, "The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand," 89.

⁷⁸ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 265; Kingston/Thomas, "No model in practice," 430.

⁷⁹ Dodillet ve Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act," 15.

⁸⁰ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 264.

önemli birer bilgi kaynağı olarak görüldüğünden fuhuş satın almaya dair soruşturmalar savcılar tarafından önemsenmektedir.⁸¹

İsveç'te fuhuş sunanların rehabilitesine yönelik hizmetler açısından bazı eksikliklerin bulunduğu ifade edilmektedir. Buna göre tedavi ve eğitim gibi sosyal olanaklar modelin olumlu tarafları ise de konuttan tahliye, göçmenlik kurumlarıyla yaşanan zorluklar, çocuk velayeti ve vergi gibi alanlarda yaşanan problemler, damgalanmaya ve savunmasızlığa yol açmaktadır.⁸² İsveç Yabancılar Kanunu'na göre fuhuş yapan kimseler, geçimlerini meşru olmayan yollarla sağladıkları için sınır dışı edilebilmektedir.⁸³

IV. TÜRKİYE'DE FUHŞA DAİR MEVZUAT

Çalışmamız kapsamında mevzuatımızdaki fuhuşa ilişkin üç temel düzenleme hakkındaki temel bilgilere yer vereceğiz. Bunlardan ilki 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 128. maddesi uyarınca çıkarılan Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'dür. Diğerleri ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun fuhuş suçuna dair 227. maddesi ile insan ticareti suçuna dair 80. maddesidir. İskandinav modelinin ülkemiz düzenlemelerinden ayrılan özgün yönlerinin incelenmesi hedeflendiğinden, Türk Ceza Kanunu'nun anılan hükümlerinin sistematik bir incelemesi gerçekleştirilmemiştir.

A. Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü

24/04/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun "*Umumi kadınlar hakkında ahkam*" başlıklı üçüncü babına dair 128 ila 132. maddeleri ile 134. maddesinde fuhuşa dair düzenlemeler mevcuttur. Mezkûr 128. maddeye dayanılarak öncelikle, 23 Ekim 1933 tarihli ve 2560 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Fuhuşla ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevî Hastalıklarla Mücadele

⁸¹ Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 265.

⁸² Hartjen, "Sexkopslagen in the States," 265; Dodillet ve Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act," 21.

⁸³ Holmström ve Skilbrei, "The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand," 99; Dodillet ve Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act," 5.

Nizamnamesi çıkarılmıştır.⁸⁴ Bu düzenleme yerini 19.04.1961 tarihinde 10786 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü’ne bırakmıştır.

Mezkûr Tüzükle, fuhşun denetlenmesi sayesinde fuhuş sebebiyle bulaşan zührevi hastalıkların önlenmesi ve kamu düzeninin bozulmasına engel olunmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Tüzükte, zührevi hastalıklar ve fuhuşla mücadele komisyonları ve bu komisyonlara yardım kurullarının kuruluş, işleyiş ve görevlerine; genel kadın ve genelev gibi kavramların tanımlarına; genel kadınların tespit, tescil, muayene ve tedavilerine dair usullere; genelev gibi fuhuş yapılmasına izin verilen veya otel gibi fuhuş icrası yasaklanan yerlere dair düzenlemeler ile bazı idari yaptırımlara yer verilmiştir.

Tüzükte, fuhuş bedensel bir sağlık sorunu olarak değerlendirilmiştir.⁸⁵ Fuhşun bireyler üzerindeki manevi zararları ve toplumsal zararları ile mücadelesine dair kapsamlı hükümlere yer verilmemiştir. Ayrıca Tüzükte düzenlenen izin sistemi ile de esasen fuhuş için yasal bir alan oluşturulmuş bulunmaktadır.

Türkiye’de fuhşun boyutuna dair güncel resmi rakamlara ve Başbakanlık tarafından başlatıldığı belirtilen projenin detaylarına erişilememiştir.⁸⁶ Bu nedenlerle, Sağlık Bakanlığı’nın 2000 yılındaki verileri, Ankara Ticaret Odası tarafından yapılan 2004 tarihli çalışma ile bazı akademik eserlere dair eski verilerden istifade edilmiştir. Buna göre Türkiye’de yaklaşık 60 genelevde 3.000 genel kadın vardır.⁸⁷ Kayıtsız fuhuş yapanlarla birlikte bu sayının 100 bin olduğu

⁸⁴ Erişim tarihi Aralık 10, 2022, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2560.pdf>.

⁸⁵ Dursun, “Fuhuş ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normları,” 435.

⁸⁶ Ayşe Özge Atalay, *Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu* (İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2013), 126. Erişim tarihi Aralık 10, 2022, <https://www.cnnturk.com/2010/turkiye/03/22/basbakanliktan.genelev.projesi/568888.0/index.html>.

⁸⁷ Covid-19 salgını döneminde pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de faaliyetlerine müsaade edilmeyen bu yerlerin faaliyetlerine dair güncel durumlarına ilişkin veriler bulunmamaktadır.

ve fuhşun ekonomik boyutunun da yüksek olduğunun tahmin edildiği belirtilmektedir.⁸⁸

Belirtilen rakamlara göre Tüzüğün uygulama alanı oldukça daralmıştır. Zira her ne kadar resmi bir veri olmasa da fuhşun çoğunlukla Tüzükte düzenlenen denetim ve izin sistemine tabi olmaksızın çeşitli illegal vasıtalarla sokakta veya masaj salonu ve otel gibi yerlerde gerçekleştirildiğine dair çok sayıda yargı kararı⁸⁹, haber⁹⁰ ve idari kararlar⁹¹ bulunmaktadır.

Fuhşun yaygınlaşması, AIDS⁹², frengi⁹³, klamidyaya⁹⁴, gonore⁹⁵ gibi cinsel yolla bulaşabilen ölümcül hastalıklara da yol açmaktadır. Bilhassa frengi hastalığının tarihsel süreç içinde dünyada ve ülkemizde çok ciddi yayılma gösterdiği ve halk sağlığı açısından tehlikeli boyutlara ulaştığı anlaşılmaktadır.⁹⁶

⁸⁸ Bakar, "Düzensiz Göç ve Fuhuş Amaçlı Kadın Ticareti," 110; Dursun, "Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normları," 415.

⁸⁹ Yar. 5. CD, E. 2021/5091, K.2021/5656, 22.11.2021; Dan. 10. D., E.2022/175, K.2022/319, 20.01.2022; Dan. 10. D. E.2021/6940, K.2021/7082, 29.12.2021.

⁹⁰ Erişim tarihi Mart 27, 2023, <http://www.asayis.pol.tr/operasyonlar>; Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/4-milyar-dolarlik-fuhus-sektoru-244875>; Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://www.mynet.com/fuhusla-ilgili-korkunc-rakam-110102672344>.

⁹¹ Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <http://www.duzce.gov.tr/zuhrevi-hastaliklar-ve-fuhusla-mucadele-komisyon-karari;>; Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <http://www.karabuk.gov.tr/kurumlar/karabuk.gov.tr/Duyuru/Z%C3%BChrevi%20Hastal%C4%B1klar%20ve%20Fuhu%C5%9Fla%20M%C3%BCcadele%20Komisyon%20Karar%C4%B1.pdf>.

⁹² Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/hiv-aids/hiv-aids-liste/hiv-aids-istatistik.html>; Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/sifiliz/sifiliz-liste/sifiliz-istatistik.html>.

⁹³ Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/sifiliz/sifiliz-liste/sifiliz-istatistik.html>.

⁹⁴ Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/klamidyaya/klamidyaya-liste/klamidyaya-istatistik.html>.

⁹⁵ Erişim tarihi Aralık 18, 2022, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/gonore/liste/gonore-istatistik.html>.

⁹⁶ Hatice Güzel Mumyılmaz, "İlet-i Müthişe: 20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye'de Frengi ile Mücadele," Akademik Hassasiyetler 7, no. 13 (2020): 139; Engin Kırılı, "Tanzimat Sonrası Fuhuş Hadisesine Yaklaşımda Yaşanan Değişim", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, no.12 (2010): 47, 48.

Ülkemizde anılan Tüzük uyarınca faaliyet gösteren genelevler ticari işletme olarak kabul edilerek vergilendirilmektedir.⁹⁷

Türk Ceza Kanunu'nun 227. maddesindeki suç düzenlemeleri karşısında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 128. maddesi ile bu madde uyarınca çıkarılan Tüzük hükümlerinin halen uygulanabilir olup olmadığı hususunda önemli bir görüş ayrılığı söz konusudur. Özgenç'e göre fuhuş suçuna dair düzenlemelerle Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun fuhuşa izin veren hükümleri ve Tüzük zımnen ilga edilmiştir. Ancak 227. maddedeki düzenlemelere rağmen hatalı olarak bu iki düzenleme yürürlükteymiş gibi Devletin gözetim ve denetimi altında fuhşun icrasına devam edilmekte, Tüzüğe göre vesika alanların hukuka uygun bir sanat icra ettiği genel olarak kabul edilmektedir.⁹⁸ Bazı yazarlar ise fuhşun Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve Tüzük hükümlerine göre Devlet kontrolünde gerçekleştirilmesi halinde hukuka uygunluk sebebinin varlığı nedeniyle fuhuş suçunun oluşmayacağı kanaatindedir.⁹⁹ Yargı kararları da Tüzük'ün yürürlükte olduğu kabulüne dayanmaktadır.¹⁰⁰

Tüzük hükümlerinin uygulanması kapsamında Anayasa Mahkemesi'nin, S.K.(B.)'nin 2014/18275 sayılı bireysel başvurusu üzerine 04.07.2018 tarihinde verdiği kararı¹⁰¹ incelemeyi faydalı görmekteyiz. Zira Mahkemenin bu kararda yer

⁹⁷ Dursun, "Fuhuş ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normları," 415; Erişim tarihi Ekim 5 2023, <https://www.kocaelismmmo.org.tr/v3/File/12.pdf>.

⁹⁸ Özgenç, *Genel Hükümler*, 46, 50.

⁹⁹ Özbek vd., *Özel Hükümler*, 919; Osman Yaşar vd., *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt 5*, (Ankara, Adalet Yayınevi, 2010), 6424-6425; Çetin Akkaya, *Fuhuş Suçu*, (Ankara, Adalet Yayınevi, 2022), 68; Atalay, *Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu*, 121; Arslantürk, *Cinsel Suçlar*, 661.

¹⁰⁰ AYM., Cem Burak Karataş, B No: 2014/19152, 18.10.2017; AYM., S.K.(B.), B No: 2014/18275, 04.07.2018; Yar. 14. CD., E.2011/255, K.2011/2591, 14.11.2011; Dan. 10. D., E.2022/5259, K.2022/3743, 12.09.2022; Dan. 10. D., E.2021/6875, K.2022/2787, 25.05.2022.

¹⁰¹ AYM., S.K.(B.), B No: 2014/18275, 04.07.2018: "...49. Öte yandan fuhuşa zorlamanın insanlık dışı veya onur kırıcı muamele olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamakla birlikte yetişkin bireylerin rızasıyla fahişelik yapmasının insan hakları açısından korunabilen bir değere sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Kişisel özerklik kavramı içinde görülen kişinin maddi ve manevi bütünlüğü çerçevesinde bedeni üzerinde tasarruf yapma yetkisinin bulunması, bu yetkisini sınırsız kullanabileceği anlamına gelmemektedir. Diğer bir ifadeyle kişilerin bedenleri üzerinde mutlak haklarının bulunduğunu kabul etmek, insan hakları açısından ülkeden ülkeye farklılık gösteren, henüz uzlaşma sağlanamamış bir konudur. İnsan hakları bağlamında rıza insan

verdiği tespitler mer'î mevzuatımız ile yapılabilecek düzenlemeler açısından kanun koyucuya yol gösterici niteliktedir. Anayasa Mahkemesi başvurusunun *“fuhuş yapmayı kendine meslek olarak edindiğini ve genel kadın olarak çalışmak için mevzuatta belirtilen tüm şartları taşıdığını, buna karşın çalışma izni talebinin reddedildiği”* iddiası üzerine, fuhşun özel hayata saygı hakkı kapsamında korunması gereken bir unsur olmadığı sonucuna vararak başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Mezkûr karar gerekçesinde yer verilen *“kişinin maddi ve manevi bütünlüğü çerçevesinde bedeni üzerinde tasarruf yapma yetkisinin sınırsız olmadığı”*, *“kişinin kendi onuruna aykırı davranışta bulunulmasına dair rızasının geçerli olmadığı”*, *“fahişelikteki*

olma olgusunun varlığıyla ilgili olup bireyin rızasıyla kendi onuruna mugayir davranışta bulunması insanlık bakımından kabul edilemez niteliktedir.

50. Rızanın dayandığı özgür iradenin ne zaman mevcut olduğu sorunsalı fuhuş olgusu bakımından ayrıca tartışmalıdır. Kişiyi fahişelik yapmaya iten nedenlerin varlığından bağımsız olarak rızayı tartışmak anlamsız ka lacaktır. Sosyal ve ekonomik koşullar, fiziksel, ruhsal veya cinsel yönden istismara uğrama, insan ticareti amacıyla başkaları tarafından ikna edilme gibi sebeplerle yapılan fuhuşta bireylerin rızalarının özgür olduğundan bahsedilmesi güçtür.
51. Bu durumda fuhuşta bireylerin rızaları hem bu yönde bir rıza gösterme haklarının tam anlamıyla mevcut olup olmayacağı sorunsalı hem de verilen rızanın özgür iradeye dayanma ölçütünün belirsizliği karşısında fahişelik yapma eyleminde geçerli rızanın varlığından kolaylıkla söz edilemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Rızaya dayalı olup olmamasına bakılmaksızın fuhuş, insan onuru ve değeri ile bağdaşmamaktadır. Geline aşamada fuhuş yapma olgusunun kişisel özerklik çerçevesinde korunması imkân dâhilinde bulunmamaktadır.
56. Fuhuş, sadece bu kapsamında kalan davranışta bulunan kişileri değil bu olgunun var olduğu toplumdaki diğer bireyleri sağlık, ahlak ve kişi -özellikle kadın- hakları gibi birden çok yönden ve derinden etkilemektedir. Rızasıyla fuhuş ifa eden yetişkin bireylerin bir taraftan bu rızalarının geçerliliği tartışmalıyken, diğer yandan bu şekilde yapılan eylemlerin bir eğitim veya yetenek unsuruna bağlanması suretiyle meslek sayılması insan haysiyetiyle bağdaşmaz niteliktedir. Fuhşun mesleki faaliyet çerçevesinde değerlendirilmesi insan bedeninin (özellikle kadın bedeninin) ekonomik pazar hâline getirilmesine yol açacaktır ki bu durum insan hakları açısından gerileme niteliğinde sayılmaktadır. Ayrıca Türkiye'de olduğu gibi bazı ülkelerde fuhşun yasaklanmayıp düzenlenmesi yoluyla kontrol altına alınmasının zorunlu sonucu olarak ortaya çıkan fuhuştan elde edilen gelirin vergilendirilmesi veya profesyonel olarak fuhuş yapan kişilerin sosyal güvenlik kayıtlarının bulunması fuhşun mesleki faaliyet olarak sınıflandırılması için yeterli kıstas kabul edilemez. Dolayısıyla fuhuşa yönelik eylemlerin bu kategori altında korunması olanaklı bulunmamaktadır.
57. Açıklanan gerekçelerle fuhşun özel hayata saygı hakkı kapsamında korunması gereken bir unsur olmadığı sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir...“Erişim tarihi Ocak 7, 2023, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/18275>.

rızanın kabul edilemeyeceği”, “fuhuş, insan onuru ve değeri ile bağdaşmadığı”, “fuhşun mesleki faaliyet çerçevesinde değerlendirilmesinin insan bedeninin ekonomik pazar hâline getirilmesine yol açacağı”, “fuhuştan elde edilen gelirin vergilendirilmesi veya fuhuş yapan kişilerin sosyal güvenlik kayıtlarının bulunmasının fuhşun mesleki faaliyet olarak sınıflandırılması için yeterli kabul edilemeyeceği”, “fuhuş, sadece bu kapsamında kalan davranışta bulunan kişileri değil bu olgunun var olduğu toplumdaki diğer bireyleri sağlık, ahlak ve kişi -özellikle kadın- hakları gibi birden çok yönden ve derinden etkilediği” tespitleri oldukça önemlidir.

B. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 227. Maddesi

Fuhuş suçu, Türk Ceza Kanunu’nun özel hükümler kitabının “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının “*Genel Ahlaka Karşı Suçlar*” başlıklı yedinci bölümünde 227. maddede düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasıyla çocukların fuhşa teşviki, bunun yolunun kolaylaştırılması, fuhuş amacıyla tedariki veya barındırılması ya da çocuğun fuhşuna aracılık edilmesi eylemleri cezalandırılmaktadır.

İkinci fıkrada yetişkin kimselerin fuhşa teşviki, bunun yolunun kolaylaştırılması veya fuhuş için aracılık edilmesi ya da yer temini yaptırma bağlanmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında ise fuhuş reklamının suç olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu fıkrada fuhşu kolaylaştırmak veya fuhşa aracılık etmek amacıyla hazırlanmış görüntü, yazı ve sözleri içeren ürünlerin verilmesi, dağıtımı veya yayılması suç olarak düzenlenmiştir. Maddenin dört, beş ve altıncı fıkralarında ise ilk üç fıkrada düzenlenen suçların nitelikli hallerine yer verilmiştir.

Madde başlığı fuhuş olsa da maddede fuhuş yapmak suç olarak düzenlenmemiş, fuhuş yapan veya müşterileri cezalandırılmamıştır. Mezkûr maddeyle fuhuş yapan kimsenin cinsel özgürlüğüne dair rıza açıklamasına değer verilmeyerek fuhşa aracılık yapan kişinin cezalandırılması tercih edilmiştir.¹⁰² Bu nedenle madde başlığının hatalı olduğu, fuhşa aracılık/teşvik/sürüklenme olarak düzenlenebileceği savunulmaktadır.¹⁰³

¹⁰² Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022), 357.

¹⁰³ Özbek vd., *Özel Hükümler*, 910.

Fuhuş yapan kişi, bu suçun mağduru kabul edilmektedir. Ancak fuhşa sürüklenen bu kimselerin 227. maddenin son fıkrası uyarınca “*tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi*” tutulabilmesi mümkündür. Madde gerekçesinde fuhuş yapan kişi açısından ceza yaptırımı değil, “*özel güvenlik tedbiri*” öngörüldüğü belirtilmektedir. Bu tedavi ve psikolojik terapi 5237 sayılı Kanun’un ilk metninde zorunluymken 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle ihtiyari hale getirilmiştir. Bu değişikliğin ceza hukukunun kesinlik ve istikrar ilkeleriyle çeliştiği savunulmaktadır.¹⁰⁴

Düzenleme uyarınca suçun mağduru kişiler, bulaşıcı bir hastalık taşıyıp taşımadıklarının tespiti amacıyla tıbbî müdahaleye, hastalığın tespiti halinde ise tedaviye katlanma yükümlülüğüne tabi kılınmışlardır. Ayrıca gerekli olması halinde bu kimseler psikolojik terapiye de tabi tutulabileceklerdir.¹⁰⁵ Düzenleme, sadece 227. maddeye konu suçun mağduru olarak kabul edilen kimseleri kapsamakta, Tüzük hükümlerine göre fuhuş yapan kimseler hakkında uygulanmamaktadır.¹⁰⁶

Mezkûr maddede fuhuş yapmak suç olarak düzenlenmediği için uygulamada kolluk kuvvetlerinin fuhuş yapanlar ve müşterileri için genellikle 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uyarınca idari para cezası verilmesi yoluna gittikleri görülmektedir. Bu kapsamda sıklıkla Kabahatler Kanunu’nun 32 veya 37. maddeleri uyarınca yaptırım uygulanmaktadır. Ancak, Anayasa Mahkemesi’nce, C. B. Karataş’ın 2014/19152 sayılı bireysel başvurusu üzerine 18/10/2017 tarihinde verilen kararda özetle: “...Somut olayda başvurucuya 5326 sayılı Kanun’un 37. maddesinde yer alan “*mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız etmek*” hükmü esas alınarak idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezasına dair tutanakta başvurucunun fuhuş amacıyla başkalarını rahatsız etmek fiilini işlediği belirtilmiştir...

Gerek 5237 sayılı Kanun’da gerekse 5326 sayılı Kanun’da “*fuhuş yapmak*” suç olarak düzenlenmemiştir. Kabahat, 5326 sayılı Kanun’un 2. maddesinde “*kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık*” olarak tanımlanmış olup 5326 sayılı Kanun’un hiçbir hükmünde fuhuş amacıyla başkalarını rahatsız etmek fiili de kabahat olarak belirtilmemiştir. 5237 sayılı Kanun’un 225. maddesinde alenen cinsel ilişkide

¹⁰⁴ Dursun, “Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normları,” 433.

¹⁰⁵ Özgenç, *Genel Hükümler*, 382.

¹⁰⁶ Duygu Merki Çoksezen, *Fuhuş Suçu (TCK 227)* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021), 285.

bulunan veya teşhircilik yapan kişilerin cezalandırılacağı belirtilmiş olmakla birlikte somut olayda başvurusunun bu şekilde eylemi olduğu yönünde herhangi bir tespit yoktur.

5326 sayılı Kanun'un 37. maddesinde yer alan "mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız etmek" hükmünün başvurucuya isnat edilen "fuhuş yapmak için başkalarını rahatsız etmek" fiili bakımından kanunilik unsurunu taşımadığı ve anılan fiili kapsamadığı sonucuna varılmıştır..." gerekçesiyle kanunilik ilkesinden yola çıkılarak başvurusunun hakkının ihlal edildiği kararı verilmiştir. Emre aykırı davranış nedeniyle verilen idari yaptırım kararları üzerine de idari yargı mercilerince iptal kararları verilebilmektedir.¹⁰⁷

Fuhuş suçuna dair mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemeler ve 5237 sayılı TCK'nın 227. maddesiyle farklılıkları ile 13/05/2003 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan 1/593 esas sayılı Türk Ceza Kanunu Tasarısı'ndaki¹⁰⁸ bazı düzenlemelere değinmeyi de faydalı görmekteyiz.

TCK'nın 227. maddesinin mülga TCK'daki karşılığı 435, 436 ve 437. maddelerdir. Her iki kanunun fuhşa dair düzenlemeleri arasında bazı farklılıklar

¹⁰⁷ Ankara 15. İdare Mahkemesi Esas No: 2016/2723 Karar No: 2017/3059 sayılı ilamında özetle" ...Kabahatler Kanunu'nun yukarıda aktarılan 32. maddesinin değerlendirilmesinden, bu maddeye göre idari para cezası verilmesi için; yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak bir emir verilmiş olması, verilen emre aykırı hareket edilmiş olması ve ilgili kanunda açıkça hüküm bulunması gerektiği anlaşılmaktadır.

Dava konusu kararda; güvenlik güçlerince fuhuşa aracılık eden veya yer temininde bulunan şüphelilerle birlikte yakalanan fuhuş yapan bayanlar ile fuhuş yapan erkek müşterilere idari yaptırım karar tutanağı tanzim edilmesine karar verilmiş olmakla birlikte, bu karar ile fuhuş yapan bayanlar ile fuhuş yapan erkek müşterilere yönelik doğrudan herhangi bir emir verilmediği, bu kişilere yönelik yetkili makamlar tarafından verilen herhangi bir emrin de bildirilmediği dolayısıyla hangi emre aykırı harekete karşılık idari yaptırım uygulanacağını ortaya konulmadığı görülmektedir.

Bu itibarla, fuhuş yapan bayanlar ile fuhuş yapan erkek müşterilere yönelik hukuka uygun olarak verilen emir ortaya konulmadan bu kişilere doğrudan Kanunun emre aykırı davranış başlıklı maddesi gereği yaptırım uygulanmasını öngören dava konusu kararda kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereği hukuka uygunluk bulunmamaktadır." gerekçesiyle idari yaptırımın iptaline karar verilmiş ve bu karar Bölge İdare Mahkemesince de oyçokluğu ile onanmıştır.

¹⁰⁸ Erişim tarihi Nisan 9, 2023 <https://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0593.pdf>

söz konusudur. İlk olarak mülga düzenleme son haliyle¹⁰⁹ mağduru yaşı bakımından 15 yaşından küçük, 15 yaşını doldurmuş ancak 21 yaşını bitirmemiş ve 21 yaşını bitirmiş kişiler olarak üçlü bir tasnife tabi tutmuştu. Bu tasnifte 21 yaşını bitirmiş kimselerin iradi fuhuşlarına aracılık edilmesi eylemi suç olarak düzenlenmemiştir.¹¹⁰ Eski Kanun'da suçun mağduru sadece kadınlar olarak kabul edilmişken yeni TCK'da mağdurun cinsiyetine dair bir sınırlamaya gidilmemiştir.¹¹¹ TCK'da düzenlenen ceza miktarları mülga Kanun'dan daha ağırdır.¹¹²

12.05.2003 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan 1/593 Esas numaralı Türk Ceza Kanunu Tasarısının "*Fuhşu veya cinsel eylemleri sömürme*" başlıklı 323 ve "*Fuhşa davet ve müsamaha, fuhuştan yararlanma*" başlıklı 324. maddelerinde fuhşa dair düzenlemelere yer verilmişti. Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen 227. madde ile Tasarıdaki bu düzenlemeler arasında suç sayıları fiiller, cezalar ve mağdurun yaşı açısından ciddi farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Tasarıda 765 sayılı Kanun'da olduğu gibi mağdurun yaşı bakımından üçlü bir tasnife gidilmiş ve 18 yaşını tamamlamış kimselerin rızaya dayalı fuhuş icrasına aracılık edilmesi suç olarak düzenlenmemiştir.¹¹³

765 sayılı Kanun'dan farklı olarak Tasarı'nın 324. maddesinde¹¹⁴ bazı suçlara yer verilmişti. İnceleme konumuz açısından önem arz eden ve Komisyon

¹⁰⁹ Mülga 765 sayılı TCK'nın 435 ve 436. maddeleri 08.06.1933 tarihli ve 2275 sayılı Kanun ve 11/6/1936 tarihli ve 3038 sayılı Kanunlar değişikliğe uğramıştır. İlk değişiklikle mağdurun yaşı 21'e çıkarılmış, cezalar artırılmış ve bu suçların yurt dışında işlenmesi halinde de Türkiye'de yargılama yapılabilmesini sağlanmıştır. İkinci değişiklikle ise 435. Maddenin 2. Fıkrasında belirtilen akrabalık ilişkisine "sihri usul veya kendisini evlat edinenler" ve 436. Maddenin son fıkrasına "usulü ve sihri usulü" deyimleri eklenerek maddede değişiklik yapılmıştır. Önder, s. 586., Çoksezen, 79, 80.

¹¹⁰ Özgenç, Genel Hükümler, 44; Yaşar vd., Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6419.

¹¹¹ Yaşar vd., Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6418.

¹¹² Yaşar vd., Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6419.

¹¹³ Özgenç, Genel Hükümler, 44; Çoksezen, 86.

¹¹⁴ "Fuhşa davet ve müsamaha, fuhuştan yararlanma

MADDE 324. - Alenen başkasını edebe aykırı olarak söz veya davranışlarla fuhşa davet eden kimseye üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası verilir.

tarafından kabul edilen metinde çoğuna yer verilmeyen bu suçlar şu şekildedir: “Alenen başkasını edebe aykırı olarak söz veya davranışlarla fuhşa davet etmek”(324/1), “Fuhuş icra etmek suretiyle, aynı bina içerisinde yaşayanları veya komşuları rahatsız etmek” (324/2), “Kiraya verdiği yerlerde fuhşa hoşgöründe bulunmak”(324/3), “fuhuş olanakları üzerine alenen dikkat çekmek” (324/4), “kendini fuhşa vermiş bir kimsenin kazancından yararlanarak kısmen veya tamamen geçimini sağlamak” (324/5). Madde gerekçesi de nazara alındığında¹¹⁵ 324. maddedeki bu düzenlemeler, İskandinav modeli ile olan yakınlığıyla göze çarpmaktadır. Zira yukarıda zikredildiği üzere İskandinav modeli fuhşun reklamını ve fuhuş amacıyla yer kiralanmasını da yasaklamakta, ev sahiplerine de fuhuş yapılan konutun tahliyesine dair

Fuhuş icra etmek suretiyle, aynı bina içerisinde yaşayanları veya komşuları rahatsız eden kimseye dört aydan sekiz aya kadar hafif hapis cezası verilir.

Kiraya verdiği yerlerde fuhşa hoşgöründe bulunan kimseye onbeş günden iki aya kadar hafif hapis cezası verilir.

Fuhuş olanakları üzerine alenen dikkat çeken kimseye bir aydan üç aya kadar hafif hapis ve birmilyar liradan üçmilyar liraya kadar hafif para cezası verilir.

Kendini fuhşa vermiş bir kimsenin kazancından yararlanarak kısmen veya tamamen geçimini sağlayan kişiye üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası verilir.”

¹¹⁵ “Madde 324. - Bu maddede fuhuşla ilgili diğer bir kısım suçlara yer verilmiş bulunmaktadır.

Birinci fıkrada, sokak ve caddelerin köşelerinde durarak veya yer tutarak başkalarını, edebe aykırı söz ve davranışlarla fuhuşa davet edenler cezalandırılmaktadır. Fiilin alenen icrası şarttır. Suç kadın ve erkekler tarafından işlenebilir.

İkinci fıkrada, buldukları yerlerde fuhuş yapmak suretiyle komşuları ve aynı bina içerisinde oturanları rahatsız etmek cezalandırılmıştır.

Üçüncü fıkrada, kiraya verdiği bir yerde fuhuş icrasına hoşgöründe bulunan cezalandırılmaktadır. Böylece kanun kendisine ait bir yeri kiraya veren kimsenin burada fuhuş icra edildiğini anladığı takdirde olayı resmî makamlara bildirmesi yükümünü getirmiş bulunmaktadır. Aynı hüküm otelciler ve emsali üzere daimi ve geçici olarak yer kiralyanlar bakımından da öncelikle söz konusudur.

Maddenin dördüncü fıkrasında, fuhuş olanakları üzerine alenen dikkati çekmek suç hâline getirilmiştir. Söz gelimi dergilerde resimleri yayınlanan fuhuş erbabının adreslerini yayınlamak gibi.

Beşinci fıkrada, Fransız hukukunda "souteneur"lük (fahişe dostluğu) olarak tanımlanan suç cezalandırılmaktadır. Kendisini fuhşa vermiş bir kimsenin, her ne suretle olursa olsun, kazancından yararlanarak kısmen veya tamamen geçimini sağlayan kişinin bu sömürüsü müstakillen cezalandırılmaktadır. Bu suretle geçimlerini sağlayanlar, ülkede fuhşun yayılması bakımından sağladıkları katkı yanında ayrıca zavallı bir kişiyi sömürmeleri yönünden de ahlâken kusurludurlar. Ayrıca bu kimseler bir kere fuhuş batağına saplanmış kişilerin bu yoldan kurtulmalarını da engellemektedirler.”

sorumluluk yüklemektedir.¹¹⁶ Yine Taslakta, Kanada'daki düzenlemeye benzer şekilde sokak ve caddelerin köşelerinde durarak veya yer tutarak başkalarını, edebe aykırı söz ve davranışlarla fuhşa davet etmek yasaklanmıştır.

Türk Ceza Kanunu'nda aracılık ve fuhşun reklamı yasaklanmış ise de müşteriler ve fuhuş yapanlar açısından herhangi bir yaptırıma yer verilmemiştir. Yine 2003 Tasarısının fuhşa dair mezkûr düzenlemeleri de yeni Kanun'da kabul edilmemiştir. Ayrıca önceki başlıkta belirtildiği üzere fuhşu düzenleyen mevzuat halen uygulanmaktadır. Bu nedenlerle fuhşa dair düzenlemelerimiz, İskandinav modelinden oldukça farklıdır.

C. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 80. Maddesi

İnsan ticareti suçu¹¹⁷, hukukumuzda ilk defa, Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve İnsan Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün imzalanması akabinde, 03/08/2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanunla Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 201/b maddesinin ihdas edilmesi suretiyle düzenlenmiştir.¹¹⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da özel hükümler kitabının "Uluslararası Suçlar" başlıklı birinci kısmının "Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti" başlıklı ikinci bölümünde 80. maddede bu suç düzenlenmiştir.

İnsan ticareti suçunun oluşması için üç şartın varlığı aranmaktadır.¹¹⁹ Buna göre ilk aşamada, suç konu olan kişilerin "tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya

¹¹⁶ Dodillet ve Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act," 4;

¹¹⁷ Öğreti'de, bu suç tipinde, eylemin maddi menfaat sağlamak maksadıyla yapılması unsurunun yer almadığı, eylemin cezalandırılmasının asıl nedeninin, insanın alçaltılması, kişiliğinin yok sayılması ve onun adeta bir eşya gibi yağmanın konusu haline getirilmesi olduğu ifade edilerek bu suçun insan ticareti yerine, insan yağması veya sömürüsü olarak adlandırılmasının daha yerinde olduğunu savunulmaktadır. Mahmut Koca "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (Tck m. 201b)," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52, no. 2 (2003), 142.

¹¹⁸ Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu," 141.

¹¹⁹ Olgun Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", *TBB Dergisi*, sayı 67, (2006): 61; Koca, İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu, 148; Yaşar vd., *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2528.

çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek" olarak sıralanan araç fiillerden istifade edilerek tedarik edilmeleri gerekmektedir. Ancak, 80. maddenin üçüncü fıkrasında onsekiz yaşını doldurmamış olanlar açısından istisnaya yer verilerek bu kimseler üzerinde araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da diğer iki şart gerçekleştiğinde failin cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

İkinci şart, tedarik edilen bu kişilerin hedef ülke veya yere naklidir. Kişileri ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması, tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden başka bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi ya da barındırılması, bu aşamanın gerçekleşmesine dair seçimlik amaç fiillerdir. Üçüncü şart ise suçun, mağdurların *"zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak"* şeklindeki istismar edilmeleri amacıyla işlenmiş olmasıdır. Böylece suçun manevi unsuru olarak genel kast yeterli görülmemiş failin zikredilen saiklerle hareket etmesi özel kastının gerekliliği aranmıştır.¹²⁰ Mezkûr istismar türlerinin gerçekleştirilmesi halinde ise fail fuhuş, organ veya doku ticareti gibi suçlar uyarınca ayrıca cezalandırılacaktır.¹²¹

İnsan ticareti suçunun fuhuş amacıyla yapılması, 5237 sayılı TCK'da ilk olarak 227. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenmişti. Fıkroda fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında mağdurun çocuk veya yetişkin olmasına göre maddenin bir veya ikinci fıkrası uyarınca cezaya hükmolunacağı belirtilmekteydi. 06/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle bu düzenleme yürürlükten kaldırılarak insan ticareti suçunun fuhuş amacıyla da yapılabileceği gözetilmekle, aynı Kanun'un 3. maddesiyle TCK'nın 80. maddesinde değişik yapılmış ve bu eylem, isabetli olarak, insan ticareti suçu kapsamına alınmıştır.¹²²

Ülkemizde 2016 ila 2020 yılları arasında toplam 1115 insan ticareti mağdurunun tespit edildiği, suçların %65,3'ünün cinsel sömürü amacıyla işlendiği

¹²⁰ Özbek vd., *Özel Hükümler*, 103; Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu," 148; Değirmenci, "İnsan Ticareti Suçu," 87; Arslan, 54; Durmuş Tezcan vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 129.

¹²¹ Özbek vd., *Özel Hükümler*, 104-107.

¹²² Tezcan vd., *Ceza Özel Hukuku*, 125-130.

belirlenmektedir.¹²³ Elbette bu veriler suça dair siyah sayıları içermemektedir. İskandinav modelinin fuhuş amaçlı insan ticaretine olan etkisine dair veriler ve görüşlere geçmiş başlıklarda yer verilmiştir. Fuhuş müşterilerinin cezalandırılması yoluyla fuhuş pazarının daralmasının modern kölelik biçimlerinden olan fuhuş amaçlı insan ticaretini azalttığı ve insan tacirlerini fuhşun yasal olduğu ülkelere yönelttiği anlaşılmaktadır.¹²⁴ Ülkemiz açısından da resmi istatistiklere yansıyan insan ticareti vakalarının çoğunun fuhuş amaçlı işlendiği¹²⁵ gözetildiğinde İskandinav modelinin insan ticaretine olan olumlu etkisinin dikkatle değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Fuhuş; siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, dini vb. farklılıklar nedeniyle insanlık tarihi boyunca farklı zaman ve coğrafyalarda farklı yaklaşımlara konu olmuş bir olgudur. Günümüzde de devletlerin fuhşa dair düzenlemeleri ciddi farklılıklar içermektedir. Bu çalışmada inceleme konusu yapılan İskandinav modeli, fuhuş ve fuhuş amaçlı insan ticaretiyle mücadele kapsamında diğer ülke düzenlemelerinden farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

Öncelikle İsveç'te akabinde pek çok ülkede kabul edilmiş İskandinav yaklaşımının esası, fuhuş müşterisi olmanın suç haline getirilmesine dayanmaktadır. Fuhşa olan talebin azaltılması neticesinde arzın da azalacağı ve fuhuş pazarının daralacağı düşüncesiyle getirilen bu yasa; temelde insan onurunun ve sağlığının korunması, eşitliğin sağlanması ve toplumun fuhşun olumsuz etkilerinden korunmasını amaç edinmektedir. Aralarında Avrupa Birliği üyelerinin de bulunduğu pek çok ülke tarafından benimsenen bu yaklaşımın uygulanması, Avrupa Parlamentosu tarafından da tavsiye edilmektedir.

İskandinav modelinde müşterinin cezalandırılmasının yanı sıra genelev işletilmesi, fuhuş amacıyla daire veya otel odası kiralanması, fuhşun reklamının yapılması ve müşteri temin etmek amacıyla yapılan bazı faaliyetler de

¹²³ T.C. İçişleri Bakanlığı, *2020 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu*, (Ankara, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı, 2020), s. 65, Tablo 3, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadele-yillik-raporlari>

¹²⁴ Mathieson vd., "Prostitution Policy," 388-389.

¹²⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı, *2020 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu*, 65, Tablo 3.

yasaklanmıştır. İskandinav modeli salt bu yasaklardan ibaret değildir. Ceza yaptırımının yanında tarafların beden ve ruh sağlıklarının iyileştirilmesi, eğitim, barınma, istihdam gibi alanlarda desteklenerek, fuhuş yapanların fuhuş sektöründen kurtarılmasına dair pek çok sosyal destek içermektedir. Modele dair tüm bu düzenlemelerin güçlü bir halk desteğine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkemizde ise fuhuş aracılığın suç olarak düzenlendiği, ancak fuhuş yapanlar veya müşterileri açısından benzer bir tercihte bulunulmadığı görülmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun fuhuş başlıklı 227. maddesinde fuhuş yapanlar mağdur kabul edilmekte, haklarında sadece takdiren tedaviye hükmedilebilmektedir. Pek çok Avrupa ülkesinin aksine fuhuş müşterileri de hukuk sistemimizde bir müeyyideye tabi tutulmamıştır.

Fuhuş, kişinin bedenini ticaret malı haline getiren ve onurunu yok eden, bireylerin bedeni ve manevi varlıklarına zarar veren, onları ve nesillerini kalıtsal ve ölümcül bazı hastalıklara maruz bırakabilen, kadın ve erkekten oluşan aile birliğini ve toplum düzenini yıkıma uğratan büyük bir sorundur. İnsan onuru ve eşitliğini ihlal eden bu modern kölelik biçimiyle mücadelenin sadece cezalandırma yoluyla olmayacağı muhakkak olmakla birlikte cezasız bırakılması da kabul edilebilir değildir. Cezasızlık, ülkemizi fuhuştan gelir elde eden kimseler açısından cazip hale getirmekte; bu amaçla yapılan insan ticaretini artırmakta; aids, frengi gibi bulaşıcı hastalıkların yayılmasına neden olmakta ve netice olarak toplum düzenine büyük zararlar vermektedir.

Kanaatimizce, öncelikle sorunun sağlıklı bir tanımlamasının yapılarak çözüm üretilebilmesi için, Türkiye'deki fuhşun ve bu amaçla gerçekleştirilen insan ticaretinin boyutları, fuhşa gönüllü veya zorunlu katılımın neden ve sonuçları, fuhuş yapan kimselerin kişisel ve sosyo-ekonomik durumları gibi hususlar, disiplinlerarası bir çalışmayla analiz edilmelidir. Bu analiz verilerinden de istifade edilerek, fuhuşla mücadele kapsamında ceza hukukuna dair değişikliklerin yapılması isabetli olacaktır.

Mezkûr mevzuat değişiklikleri kapsamında, öncelikle fuhşun yasal yoldan icrasını düzenleyen ancak yürürlüğüne dair öğretici ve yargı kararlarında görüş birliği bulunmayan Tüzük hükümlerinin açıkça terk edilmesi ile fuhşun yasaklanması gerekmektedir. Bu yasak kapsamında İskandinav modelinin özgün

yanı olan fuhuş müşterilerinin eyleminin ülkemizde de suç haline getirilmesi fuhşa olan talebi ve beraberinde fuhşu azaltıcı bir etki ortaya çıkaracaktır.

Fuhuş yapanlar açısından ise 1/593 esas sayılı Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve İskandinav modelindeki örnekler dikkate alınarak alenen fuhşa davet ve fuhuş icrası nedeniyle komşuların rahatsız edilmesi halleri başta olmak üzere fuhşa dair eylemlerin suç olarak düzenlenmesi isabetli olacaktır. Bu kimseler açısından İskandinav modelinin sosyal bileşeninde olduğu gibi zorunlu bedeni ve ruhi tedavi tedbirleri ile sosyal ve ekonomik iyileştirmeler sayesinde tekrarlayan ihlallerin önlenmesi ve fuhuş sektöründen gönüllü ayrılımların sağlanması mümkün olabilecektir.

Tüm bu düzenlemelerin, fuhşu ve bu amaçla yapılan insan ticaretini azaltarak, başta insan onuru ve eşitliği olmak üzere, kamu sağlığı ve genel ahlaka dair farklı hukuki menfaatlerin korunmasına katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını belirtmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author declared this work has not received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Çetin. *Fuhuş Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Ann, Jordan. "The Swedish Law To Criminalize Clients: A Failed Experiment In Social Engineering." *American University Washington College of Law*, no.4 (2012): 1-17.
- Arslantürk, Mustafa. *Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Artantaş, Günce. "Bir Sapma Davranışı Olarak Fuhuş." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70, no. 1 (2021): 1-29.
- Atalay, Ayşe Özge. *Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu*. İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2013.
- Bakar, Nezihat. "Düzensiz Göç Ve Fuhuş Amaçlı Kadın Ticareti: Türkiye Örneği ve İşveç Modeli Üzerine Tartışmalar." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.
- Danna, Daniela. *Report on Prostitution Laws in the European Union*. University of Milan, 2014. <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/3048-EU-prostitution-laws.pdf>.
- Değirmenci, Olgun. "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu". *TBB Dergisi*, no. 67 (2006): 57-96.
- Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Di Nicola, Andrea. "The Differing EU Member States' Regulations on Prostitution and Their Cross-Border Implications on Women's Rights.", (Brüksel, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament, 2021) [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695394/IPOL_STU\(2021\)695394_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695394/IPOL_STU(2021)695394_EN.pdf).
- Dodillet, Susanne ve Petra Östergren, "The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects," Conference Paper Presented at The International Workshop: Decriminalizing Prostitution and Beyond: Practical Experiences and Challenges, (Lahey, 2011), <http://www.petraostergren.com/upl/files/54259.pdf>.

- Dönmezer, Sulhi. *Ceza Hukuku Özel Kısım Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. Cilt 1. İstanbul: Der Yayınevi, 2016.
- Dursun, Hasan. "Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 93 (2011): 405-442.
- Ekberg, Gunilla. "The Swedish Law That Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings." *Violence Against Women* 10, no. 10, (2004): 1-28.
- Farley, Melissa, Ann Cotton, Jacqueline Lynne, Sybille Zumbeck, Frida Spiwak, Maria Emma Reyes, Dinorah Alvarez ve Ufuk Sezgin. "Prostitution and Trafficking in Nine Countries. Journal of Trauma Practice," *Journal of Trauma Practice* 2, sayı 3-4, (2004): 33-74.
- Güzel Mumyalmaz, Hatice. "İlet-i Müthişe: 20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye'de Frengi İle Mücadele." *Akademik Hassasiyetler* 7, sayı 13, (2020): 119-148.
- Hartjen, Olivia "Sexkopslagen in the States: An American Version of the Nordic Model to Address Sex Trafficking in the United States," *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 54, no. 1 (2021): 243-482.
- Holmström, Charlotta ve May-Len Skilbrei. "The Swedish Sex Purchase Act: Where Does it Stand?." *Oslo Law Review* 4, no. 2 (2017): 82-104.
- Kaime-Atterhög, Wanjiku. "Perspectives On The Swedish Model To Prevent And Combat Prostitution And Trafficking For Purposes Of Sexual Exploitation.", Konrad Adenauer Stiftung Publication, (2021) <https://www.kas.de/en/web/nordische/single-title/-/content/perspectives-on-the-swedish-model-to-prevent-and-combat-prostitution-and-trafficking>
- Kırlı, Engin. "Tanzimat Sonrası Fuhuş Hadisesine Yaklaşımında Yaşanan Değişim." *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 12, (2010): 39-51.
- Kingston, Sarah ve Terry Thomas, "No model in practice: a 'Nordic model' to respond to prostitution?," *Crime, Law and Social Change*, no. 71 (2019): 423-439.
- Kline, Ashleigh M. "The Fallacy of Free Will in Prostitution: Encouraging Prostitution Reform to Prevent the Repeated Victimization of Vulnerable Persons". *Michigan State International Law Review* 25, no. 3 (2017): 665-698.

- Koca, Mahmut. "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (Tck m. 201b)." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52, no. 2 (2003): 141-172.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Mathieson, Ane, Easton Branam ve Anya Noble. "Prostitution Policy: Legalization, Decriminalization and the Nordic Model." *Seattle Journal for Social Justice* 14, no. 2 2015: 367-428.
- Mathilde Darley, Marion David, Lilian Mathieu, Gwénaëlle Mainsant ve Véronique Guienne. "Assessing Prostitution Policies in Europe. içinde *Prostitution Policies in France*", ed. Synnøve Jahnsen ve Hendrik Wagenaar, New York: Roudledge Publishing, (2018) : 92-107.
- Merki Çoksezen, Duygu. *Fuhuş Suçu (TCK 227)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Önder, Ayhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1991.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuk Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Skilbrei, May-Len ve Charlotta Holmström. "Prostitution Policy in the Nordic Region: Ambiguous Sympathies." New York, Roudledge Publishing, 2016.
- St.Denny, Emily. "The Gradual Transformation of a Weak but Enduring Regime: Contemporary French Prostitution Policy in Transition (1946-2016)." *Modern and Contemporary France* 25, no. 3 (2017): 299-314.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Wagenaar, Hendrik, Sietske Altink ve Helga Amesberger. *Final Report of the International Comparative Study of Prostitution Policy: Austria and the Netherlands*. Den Haag, Platform31, 2013.
- Yaşar, Osman, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç. *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu* Cilt 5. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Zeegers, Nicolle ve Martina Althoff "Regulating Human Trafficking by Prostitution Policy - An Assessment of the Dutch and Swedish Prostitution Legislation and Its Effects on Women's Self-Determination." *European Journal of Comparative Law and Governance* 2, no.2 4, (2015): 351-378.